

СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Солоділова К.В., Шафранова О.В.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Досліджено сучасний стан кредитування в Україні. Проаналізовано динаміку виданих кредитів, за видами кредитування. Проведено аналіз споживчого кредитування фізичних та юридичних осіб, виявленні загальні тенденції до зниження кредитної діяльності. Також досліджено стан іпотечного кредитування в Україні. Зазначенні фактори впливу на сучасний стан кредитування в Україні та визначені шляхи його покращення.

Ключові слова: кредитування, іпотечне кредитування, споживче кредитування, кредитний портфель, банки.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності банківського сектору країни – одна з актуальних, гострих і складних проблем, яка є на сьогодні. Один з найважливіших важелів розвитку кредитних відносин України – це визначення оптимальних умов і способів кредитування, на основі яких будуються і розвиваються відносини між банком і позичальником коштів. Такі умови мають організувати економічні взаємовідносини суб'єктів кредитування як рівноправних партнерів, що мають спільні економічні інтереси в досягненні максимального ефекту в процесі здійснюваних операцій, що в подальшому стає стимулом для всієї економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці банківського кредитування присвячено чимало праць вітчизняних економістів серед них: Вовк В.Я., Жукова Н.К. [4], Зражевська Н.В. [4], Кузнєцова Л.В. [3], Мороз А.П. [2], Славюк Р.А. [7], Хмеленко О.В., Юркевич О.М. [8]. Незважаючи на велику кількість досліджень кредитна діяльність потребує постійного аналізу в сучасних умовах розвитку країни. Адже сучасний аналіз є умовою для якісного управління кредитною діяльністю, тому що саме кредити складають переважну частину активів і потрібно постійно відстежувати стан кредитування задля оцінки економічного становища держави. В умовах сьогодення банківські установи дещо уповільнили свою діяльність на ринку кредитування, що є безумовним наслідком економічних та політичних процесів, які похитнули економіку нашої держави [2].

Мета статті – проаналізувати сучасний стан кредитування в Україні.

Виклад основного матеріалу. У ринковій економіці роль кредиту найбільшою мірою проявляється в оптимізації пропорцій суспільного відтворення. Роль кредиту – це результат «роботи» його функцій, що проявляється у забезпеченні потреб додатковими коштами позичальників для нормального здійснення виробничої та іншої діяльності, грошових розрахунків, уникаючи неплатежів, запровадження передових технологій та новітньої техніки у виробництво, вирішення житлової проблеми тощо [1].

Кредитування є однією з традиційних банківських операцій. Можна говорити про виняткове значення таких операцій для банку, адже прибутки від їх здійснення не лише займають одну з провідних місць у структурі банківських доходів, а й формують загальну стратегію розвитку підприємства.

Зазначимо, що банківський кредит відіграє значну роль у розвитку економіки країни і за-

лежить від рівня розвитку економічних відносин. Лише в умовах ринкової економіки всі прояви ролі банківського кредиту розкриваються в повному обсязі [3].

В умовах трансформації економіки позитивна роль банківського кредиту розкривається за такими напрямками:

- проявляється в регуляції, тобто в оптимізації пропорцій суспільного відтворення. Кредит охоплює виробництво і невиробничу сферу, різні галузі виробництва та різні регіони;
- є інструментом розвитку процесів інтеграції національної економіки у світову економічну систему (кредитна допомога);
- сприяє зосередженню капіталу в пріоритетних сферах;
- сприяє здійсненню переорієнтації виробництва [9].

Кредитування економіки в Україні здійснюється банками. У сучасних трансформаційних умовах в країні, відстежується тенденція зниження кількості банківських установ. За офіційними даними НБУ, станом на 1 січня 2017 року в Україні зареєстровано 96 банків, що на 21 установу менше ніж роком на 01.01.2016 (Табл. 1).

Таблиця 1
Динаміка кількості банків в Україні
2014–2016 рр.

Дата	Кількість банків, шт.
01.01.2015	130
01.01.2016	117
01.01.2017	96

З 2014 року НБУ почав масштабну кліринг банківського сектора. На 1 січня 2016 року, з 182 зареєстрованих банків лише 117 були діючими. Один безпосередній наслідок закриття такої великої кількості банків – це припинення кредитування цими банками підприємств і домогосподарств. Через жорсткі вимоги до позичальників в умовах кризи, клієнти закритих банків можуть не знайти новий банк для отримання кредитів, якщо вони не мають кредитної історії з іншим банком. Правильна організація банківського кредитування, розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення його оперативною та достовірною обліковою інформацією виступають основою фінансової стабільності й ринкової стійкості комерційних банків. З метою забезпечення організації ефективної кредитної діяльності комерційні банки розробляють власну внутрішню

кредитну політику та впроваджують практичні механізми її реалізації. Саме тому однією з найважливіших задач управління кредитною діяльністю є формування та аналіз кредитного портфеля банку.

З метою виявлення інтенсивності динаміки кредитної діяльності дослідимо її за видами а саме: кредитування фізичних осіб, юридичних та іпотечне кредитування.

За результатами проведеного дослідження, за період 2012–2015 р.р. зазначимо, що у 2013 та 2014 роках сума кредитів, наданих фізичним і юридичним особам почала зростати у грошовому вираженні. Приріст становив 3,1% і 9,14% фізичним та 14,3% і 12,85% юридичним відповідно. Проте, відносно загального обсягу кредитів, наданих банками України, частка кредитування фізичних осіб зменшується, а юридичних навпаки зростає. Найменшого значення досліджуваній показник кількості виданих кредитів фізичних осіб досяг у 2015 році (17,81%).

Аналіз кредитів, наданих фізичним особам, протягом 2015 року свідчить про зменшення депозитної бази банків, погіршення платоспроможності кредиторів та зміни курсу валюти. У зазначений час простежувалися труднощі з обслуговуванням кредитів належними умовами, особливо в іноземній валюті, через зміну курсу гривні до іноземних валют, зниженням реальної заробітної плати та міграцією.

Якщо розглядати кредити надані банками України фізичним особам за визначений період, та можна зазначити, що впродовж 2012–2015 років найбільшу частку серед кредитів займали споживчі кредити. Друге місце посідають кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (від 25% до 40%).

Частка кредитів на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості становила 37,84%. Бачимо, що провідним видом кредитує споживчий кредит. Це спричинило те, що ризики

споживчого кредитування менше ризиків при кредитуванні на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (табл. 3).

Банки охоче працюють з корпоративним сектором, пропонуючи їм найрізноманітніші кредити. Підприємці і навіть процвітаючі компанії користуються кредитами, вони користуються як цільовими кредитами, так і кредитами на будь-які бізнес-потреби, для підвищення виробництва та виходу на новий рівень економічних відносин.

Темпи зростання ВВП впливають на макроекономічну межу кредиту, бо відповідно до цього збільшуються запаси і затрати, інвестиції, інші потреби в капіталі. Проте ця залежність може бути істотно деформована дією інших чинників. Так, якщо в структурі фінансової системи важливе місце займає власний капітал підприємств і його роль зростає, а стан державних фінансів дає змогу скорочувати рівень оподаткування підприємств, то додаткова потреба в капіталі може бути задоволена за рахунок використання власних коштів, без залучення позичкового капіталу і макрорежа кредиту не розшириться чи розшириться меншою мірою, ніж зросте ВВП. Кредитування юридичних осіб стало необхідним для будь-якого бізнесу, який потребує фінансового підживлення [12].

Структура кредитного портфеля банків України за кредитами, що надані юридичним особам протягом 2010–2015 рр наведена на рис. 1.

Найбільшу частину в кредитному портфелі займають кредити надані нефінансовим корпораціям. Кредити для інвестиційної діяльності нефінансовим корпораціям забезпечують динамічний розвиток підприємств і дозволяють вирішувати такі задачі, як: розширення підприємницької діяльності (збільшення обсягів виробництва товарів і послуг, вихід на нові ринки); створення нових підприємств (освоєння нових сфер підприємницької діяльності); систематичне відновлення основних виробничих фондів підприємства та підвищення

Таблиця 2

Кредити надані банківськими установами за період 2012–2015 рр.

Рік	Кредити надані всього, млн грн	У т. ч., кредити, надані юридичним особам, млн грн	Темп приросту кредитів, наданих юридичним особам, до попереднього періоду, %	Частка кредитів, наданих юридичним особам, у загальній сумі, %	У т. ч., кредити, надані фізичним особам, млн грн	Темп приросту кредитів, наданих фізичним особам, до попереднього періоду, %	Частка кредитів, наданих фізичним особам, у загальній сумі, %
2012	815 142	627 513	0,00	76,98	187 629	0,00	23,02
2013	910 782	717 253	14,30	78,75	193 529	3,10	21,25
2014	1020 667	809 452	12,85	79,31	211 215	9,14	20,69
2015	981 627	806 758	1,00	82,19	174 869	-17,21	17,81

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

Таблиця 3

Кредити фізичним особам надані банками України за період 2012–2015 рр.

Рік	Кредити, надані фізичним особам, всього, млн грн	Споживчі кредити		Кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості		Інші кредити	
		млн грн	Частка від загальної суми, %	млн грн	Частка від загальної суми, %	млн грн	Частка від загальної суми, %
2012	187 629	125011	66,63	58427	31,14	4191	2,23
2013	193 529	137346	70,97	51447	26,58	4736	2,45
2014	211 215	135094	63,96	71803	34,00	4318	2,04
2015	174 869	104879	59,98	66 169	37,84	3 821	2,18

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

ефективності виробництва (зниження витрат за рахунок модернізації обладнання, реконструкції підприємств, підвищення кваліфікації персоналу); забезпечення вимог державних органів управління (задоволення вимог щодо екологічних стандартів, безпеки продукції) [10, с. 463].

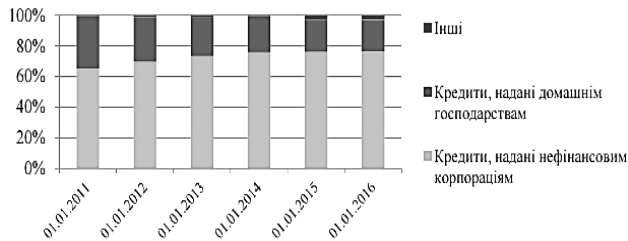

Рис. 1. Структура кредитного портфеля банків України за кредитами, наданими юридичним особам протягом 2010–2015 рр., %

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

Представимо динаміку номінального ВВП та показники кредитування резидентів банківської системи України за результатами 2011–2015 рр. на рис. 2.

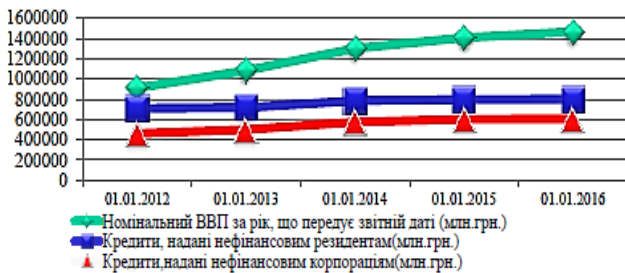

Рис. 2. Динаміка кредитування юридичних осіб банківською системою України за результатами 2011–2015 рр.

Джерело: [9]

З рисунку спостерігаємо, що номінальний ВВП України з року в рік зростає, та темпи його зростання значно активніші, ніж відповідні кредити наданих юридичним особам.

Різновидом банківського кредитування є іпотечне кредитування. Іпотечний будівельний кредит НБУ відносить до іпотечного житлового кредиту.

Прямо чи опосередковано іпотека зачіпає фінансову, бюджетну, кредитно-грошову політику держави та банківську систему та напряму залежить від її сфери. Іпотека є одним із визначальних факторів підвищення якості життя громадян, що розширяє їх право та можливості підприємницького самовизначення, дозволяє вирішувати житлову проблему у державі, зменшує соціальну напруженість у суспільстві. Відповідно, існує потреба її дослідження [12]. Обсяги та структуру кредитів, наданих в іпотечне кредитування банками України за строками проаналізовано у таблиці 4.

За результатами дослідження що за всіма різновидами іпотечні кредити у 2015 році скоротилися порівняно з 2014 роком, це свідчить про те, що фізичні особи не в змоззі брати кредит на істотну суму, але за п'ять місяців поточного року кредити на середній та довгий термін зросли в порівнянні з 2015 роком.

Таблиця 4

Динаміка іпотечних кредитів в Україні 2013–2015 рр.

Роки	Іпотечні кредити, млн грн			
	до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років	усього
2013	2564	6095	47611	56270
2014	3806	6428	61922	72156
2015	3546	4502	52167	60215

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

В Україні у 2017 році, іпотечний кредит як і раніше залишається дорогим для населення, бо процентні ставки по іпотеці вище 20% у рік. Винятком є соціальна іпотека, де категорії малозабезпечених громадян чи молоді сім'ї можуть отримати кредит на житло за зниженими ставками.

Скорочення загальної кількості виданих іпотечних кредитів пояснюється низкою існуючих проблем. Основними проблемами забезпечення населення доступним житлом в Україні є:

- відсутність гарантійних фондів іпотечного страхування;
- не розуміння населенням процесів іпотечно-го фінансування
- недовіра населення до українських банків;
- наявності інших, більш прибуткових напрямків діяльності;
- наявності на ринку іпотечного кредитування універсальних банків, коли в багатьох розвинутих країнах, зокрема в Німеччині, працюють спеціалізовані [7].

За результатами аналізу сучасного стану банківського кредитування фізичних та юридичних осіб виявлено основні тенденції його розвитку, такі як зменшення частки кредитів, наданих фізичним особам, у загальному обсязі кредитування; переважання споживчих кредитів у структурі кредитів, наданих фізичним особам; зменшення іпотечного кредитування

Кредитна діяльність в Україні потребує управління та покращення. Покращення ситуації у сфері кредитування юридичних та фізичних осіб можливе за рахунок удосконалення організаційної фінансово-економічної діяльності банківської системи України, пропонування нових підходів та вдосконалення галузі бізнес-планування фінансової та операційної діяльності. Іпотечне управління можливе за рахунок стабілізації економіки та введення соціальних програм з більш доступними відсотками.

Висновки. Підводячи підсумки дослідженого, можна стверджувати, розвиток кредитування на даний час в нашій країні знижується. Скорочується кількість фінансових установ, знижується кількість виданих споживчих та іпотечних кредитів. Зростають процентні ставки за кредитами. Визначено, що головним фактором, що впливає на сучасну кредитну діяльність банків в Україні є політична та соціальна нестабільність. Адже банківське кредитування для розвитку потребує досягнення умов макроекономічної стабільності. Для покращення ситуації в кредитуванні потрібна стабілізація економічних, політичних, соціальних умов та підтримка держави всього банківського сектору економіки.

Список літератури:

1. Грошово-кредитна та фінансова статистика НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1/.
2. Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні: Види, функції та роль кредиту/ наук. ред. А. П. Мороз. – К.: УФМТ, 2016. – 23 с.
3. Кузнецова Л. В. Роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні розвитку реального сектора економіки України / Л. В. Кузнецова // Економічний простір. – 2008. – № 20/1. – С. 107–115.
4. Жукова Н. К. Сучасний стан ринку банківських кредитів в Україні / Н. К. Жукова, Н. В. Зражевська // Економічний часопис – XXI. – 2011. – № 5–6. – С. 54–57.
5. Банківська система 2015: виклики та перспективи [Електронний ресурс] / Лютий 2015. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673/>.
6. Іпотечне кредитування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // «YoungScientist». – Січень, 2015. – № 1(16). – С. 12.
7. Славюк Р. А. Фінанси підприємств – Славюк Р. А. – Методика оцінки платоспроможності позичальника та порядок надання кредиту. – 2006.
8. Юркевич О. М. Сучасний стан ринку іпотечного житлового кредитування в Україні / О. М. Юркевич // Економічний простір. – 2008. – № 20/1. – С. 331.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/KMBD/konkurs/Konkurs2016/.
10. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль: навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 463 с.
11. Гроші та кредит / наук. ред. М. І. Савлук. – К.: УФМТ, 2007.
12. Філик Н. В. Роль іпотечного кредитування у становленні ринку житла в Україні: основні проблеми / Н. В. Філик // Електронний ресурс / Режим доступу: jrn.nau.edu.ua/index.php/.

Солоділова К.В., Шафранова О.В.

Харківський національний університет строительства и архитектуры

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ КРЕДИТОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Аннотация

Исследовано современное состояние кредитования в Украине. Проанализирована динамика выданных кредитов, по видам кредитования. Проведен анализ потребительского кредитования физических и юридических лиц, выявлены общие тенденции к снижению кредитной деятельности. Также проанализировано состояние ипотечного кредитования в Украине. Указанные факторы влияния на современное состояние кредитования и определены пути его улучшения.

Ключевые слова: кредитование, ипотечное кредитование, потребительское кредитование, кредитный портфель, банки.

Solodilova K.V., Shafranova O.V.

Kharkiv National University of Civil Construction and Architecture

LENDING CURRENT STATE IN UKRAINE

Summary

Investigates the current state of lending in Ukraine. The dynamics of loans, by type of lending. The analysis of consumer crediting of physical and legal persons, the identification of General tendencies to reduce lending activity. Also analyzes the status of mortgage lending in Ukraine. These factors influence the current state of lending and identify ways to improve it.

Keywords: loans, mortgage lending, consumer lending, credit portfolio, banks.